
ARTYKUŁ RECENZyjNY

KWARTALNIK PEDAGOGICZNY

2022 NUMER 4(266)

ISSN 0023-5938; E-ISSN 2657-6007

COPYRIGHT © BY ADAM SOLAK, 2022

CREATIVE COMMONS: UZNANIE AUTORSTWA 3.0 POLSKA (CC BY 3.0 PL)

[HTTP://CREATIVECOMMONS.ORG/LICENSES/BY/3.0/PL/](http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/)

[HTTPS://DOI.ORG/10.31338/2657-6007.KP.2022-4.13](https://doi.org/10.31338/2657-6007.kp.2022-4.13)

Adam Solak

*Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej**

E-mail: solak.adamo@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9472-4795

*Opowieści o tym, co w życiu ważne – aksjosfera korczakowska***

Summary

*STORIES ABOUT WHAT IS IMPORTANT IN LIFE – KORCZAK'S AXIOSPHERE***

The aim of the paper is to critically analyse the book by Marek Michalak, *Stories about what is important in life*, in the constellation of Korczak's pedagogy, with particular emphasis on the axiological area linking the substantive and formal content of the publication with the thought and work of Janusz Korczak. The article contains scientific fields introducing the starting point of Korczak's pedagogy, a general critical analysis of the content of the book *Stories about what is important in life* in the Korczakian orbit, and conclusions as imperatives for further studies.

Keywords: Korczak pedagogy, Korczak axiosphere, child, subjectivity, adult, literature, education and upbringing

* Adres: ul. Szczęśliwicka 40, 02-353 Warszawa

** Finansowanie publikacji: Uniwersytet Warszawski

Można Korczaka nazwać personalnym symbolem najwyższych wartości moralnych, humanistycznych. On nie tylko głosił pochwałę tych wartości, ale swoim życiem, swoimi wyborami dawał im świadectwo (Bińczycka, 2009, s. 16).

Nie wszystkie wartości są wartościami absolutnymi. Błąd polega na tym, że się wszystko relatywizuje, ale i na tym, że wszystko się absolutyzuje (Tischner, 2002, s. 42).

Wprowadzenie w zagadnienia pedagogii korczakowskiej

W przyspieszonym tempie globalizacji o wielorakich konotacjach rozwinęły się również subdyscypliny pedagogiki i wielorakiego rodzaju pedagogie. Tworzy się więc obszerny system nauk pedagogicznych. Wysoce złożony przedmiot tych nauk czyli proces kultury symbolicznej – wychowanie człowieka, z natury tejże złożoności implikuje interdyscyplinarne ujęcia problemów i właściwe każdej subdyscyplinie oraz pedagogii pogłębione rozwijanie tego przedmiotu. Nieodzowne i płodne poznawczo są międzydyscyplinarne powiązania tematyki wewnątrz systemu i relacje z innymi naukami. W naukach pedagogicznych, które obejmują biologiczne i fizyczne, psychiczne oraz osobowościowe, kulturowe, społeczne, a także duchowe linie rozwojowe człowieka we wszystkich fazach, środowiskach i zadaniach życia, nie można pominąć żadnego porządku poznania i projekcji, aby nie utracić wielowymiarowości tego procesu, w tym szczególnie teorii i doświadczenia wychowania zawartego w dziele życia Janusza Korczaka.

Treści pedagogii Korczaka (wychowania korczakowskiego), pedagogii ciągle nowej, chociaż zakotwiczonej w dziejach ludzkości od ponad wieku, posiadają bogatą (aczkolwiek jeszcze niespójną) strukturę problemową, z utrwalonym podstawowym systemem kategorialnym, którym jest dziecko jako podmiot, z imperatywem szacunku i dialogicznością. Metodologia pedagogii korczakowskiej uzależniona jest od doboru obszaru badań, powiązanych z naukami historycznymi, ponieważ takie ujęcie warunkuje wiele rozumień problemów z całego systemu pedagogii korczakowskiej. Treści tejże pedagogii są układem odniesień, uzasadnieniem ocen dokonań i projektów; chronią przed zaczynaniem od nowa. Są zebraniem doświadczeniem skutków idei i koncepcji, także rozwiązań praktycznych, z oddalonych w historycznym czasie perspektyw.

Historia myśli Henryka Goldszmita odczytywana przez dziesięciolecia, przez wielu wybitnych korczakowców, wśród których Bogusław Śliwerski wymienia: Aleksandra Lewina, Janusza Tarnowskiego, Jadwigę Bińczycką, Marię Łopatkową, Barbarę Smolińską-Theiss, Antoninę Gurycką i Marka Michalaka (Śliwerski, 2019), o różnych preferencjach filozoficznych i metodologicznych, wspomaga tworzenie nowych obszarów wychowania, zatem i obszarów pedagogii korczakowskiej,

wspierając swoim dorobkiem rozwój „nowych myśli”, choć usytuowanych w „starych terminach czy też pojęciach”.

Rozwój wiedzy i badań nad dziełami Korczaka dokonuje się m.in. poprzez wydawanie jego pism (15 obszernych tomów *Dzieł* – począwszy od tomu 1 do 10 i t. 12 w Wydawnictwie Latona oraz t. 11, 13, 14 i 15. w Instytucie Badań Literackich, dzięki wyjątkowemu wysiłkowi Marty Ciesielskiej z Korczakianum i przy wsparciu Międzynarodowego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka, Polskiego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka oraz Muzeum Warszawy i Instytutu Badań Literackich PAN) po tworzenie konstrukcji tożsamości pedagogii korczakowskiej w nurcie naukowym na kongresach i konferencjach korczakowskich. Należy tutaj podkreślić znaczenie przede wszystkim trzech Międzynarodowych Kongresów Praw Dziecka zorganizowanych przez Rzecznika Praw Dziecka Marka Michalaka we współpracy z Międzynarodowym Stowarzyszeniem im. Janusza Korczaka w latach 2012 (Rok Janusza Korczaka) oraz w 2014 i 2017 (75. rocznica śmierci Janusza Korczaka). Spośród wielu konferencji wyjątkową, ze względu na czas, miejsce i tematykę była zorganizowana pod honorowym patronatem Marszałka Senatu RP Tomasza Grodzkiego 20 października 2022 r. w Senacie RP konferencja: „Janusz Korczak i dzieci. Lekcja przeszłości i nadziei w 80. rocznicę śmierci J. Korczaka”. Została przygotowana przez Międzynarodowe Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka, Parlamentarny Zespół ds. Dzieci we współpracy z Akademią Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie i Uczelnią Korczaka. Kongresy, konferencje oraz obszarowe warsztaty korczakowskie przyniosły praktyczne implikacje dla teorii i praktyki wychowania: rozumienie siebie i drugiego, wgląd w istotę rzeczy i bytu, wielkość spotkania i dialogu, otwarcie na inność i współbycie między podmiotami różniącymi się kulturowo i mentalnie. Pedagogia korczakowska wiele czerpie z filozofii hermeneutycznej i dialogiki, pedagogiki międzykulturowej. Posiada ona w dobie wielorakiego rozbicia i różnego pokroju wojen tendencje zjednoczeniowe, w swych założeniach prowadzi do ukształtowania ludzi umiejących żyć wspólnie.

Nowe orientacje w pedagogii korczakowskiej wymagają jednak stałego odczytywania oraz doświadczania jej tożsamości kulturowej, ubogacającej i jednoczącej inne kultury. Bez własnych narracji historycznych i literackich, własnych wypowiedzi przez i w sztuce, które stanowią o tkance kulturowej i treściach kodu kulturowego, bez historii i tradycji nabytej przez edukację w kulturze wyższej kod kulturowy zanika. Zawęża się i sypca jego obszar znaczeniowy, ogranicza krąg użytkowników. „Skrzydlate słowa” nie znajdują odbiorców, niknie potrzeba porozumiewania się wspólnym kodem podmiotowości człowieka w prawie każdym środowisku społecznym. Trudno bowiem uprawiać metaforyczne cytowania, które wymagają humanistycznego wykształcenia i humanistycznej estetyki oraz świadomego funkcjonowania Ja ludzkiego jako bytu dobrego, by dobrym innych czynić

i dobrem obdarzać; na wzór Korczaka – „do końca”. Łatwiej zachwycać się internetowymi li tylko zjawiskami, w swej istocie nasyconymi narcyzmem.

Analiza książki w konstelacji korczakowskiej

Obok zarysowanych tu tendencji unifikacyjnych globalizmu, degradacyjnych utratach i upraszczających unifikacjach, pojawiają się sprzyjające rozwojowi człowieka, idee i wzory aksjosfery – bytu jako kategorii egzystencjalnej i w dziełach sztuki, w tym bytu w dziele literackim, jak na przykład Marka Michalaka *Opowieści o tym, co w życiu ważne* (2022a).

Należy postawić pytanie: w czym tkwi fenomen wydania aż 110 000 egzemplarzy¹ tej 88-stronicowej książki, z ilustracjami Katarzyny Sadowskiej (które posiadają nie tylko walory estetyki pedagogicznej, pogładowe, ale i głębię spojrzenia na daną historię) i redakcją Magdaleny Bogdańskiej-Maciak (dokonaną z najwyższej klasy znawstwem edytorstwa), stu trzydziestu spotkań autora z dziećmi, młodzieżą, nauczycielami i wychowawcami, rodzicami w różnych placówkach oświatowych i kulturalnych (ujmując terytorialnie) w całej niemalże Polsce, tłumaczenia książki na język ukraiński, angielski i litewski? Po głębokiej analizie odpowiedź jest jedna: fenomen tkwi w zafascynowaniu autora książki aksjosferą pedagogii korczakowskiej, która jest integralna z pedagogią personalistyczną i pedagogią mądrego działania w dialogu oraz mądrej pedagogicznej miłości człowieka.

Książka *Opowieści o tym, co w życiu ważne* sytuuje się w ontologii personalistycznej, czyli w aksjosferze. Stanowisko autora tej książki wpisuje się w poglądy Sławomira Kowalczyka, który stwierdził:

Wartości posiadają charakter obiektywny, natomiast ich realność jest dwuaspektowa: ontologiczna i personalistyczna. Realność ontologiczna uzależniona jest od aktu istnienia bytu, będącego «nosicielem» wartości. Równocześnie jednak jest ewidentny fakt powiązania wartości ze światem osób jako rozumnych i wolnych sprawców wartości. Dlatego można powiedzieć, że wartości są realne dzięki osobie: formalnie w wyniku aktywności człowieka (Kowalczyk, 2006, s. 130–134).

To usytuowanie publikacji w świecie wartości akcentuje Barbara Smolińska-Theiss:

Pisanie dla dzieci o uniwersalnych humanistycznych wartościach – to zadanie bardzo trudne. Udaje się wyjątkowym znawcom i badaczom dzieciństwa. W tym gronie znalazł się dr Marek Mi-

¹ W okresie 15.02–31.12.2022 książka miała 11 dodruków, uzyskała nakład 110 000 egzemplarzy, czyli stała się bestsellerem roku 2022 w kategorii literatura dla dzieci

chalak – były wieloletni Rzecznik Praw Dziecka, pedagog, nauczyciel akademicki, działacz, znawca i kontynuator korczakowskiej tradycji dialogu z dzieckiem (Smolińska-Theiss, 2022, s. 4 okł.).

Ontologia personalistyczna w aksjosferze publikacji ukazana została w 19. odsłonach o historycznych konotacjach: miłości, tolerancji, własnym zdaniu, szacunku, wolności, empatii, odwadze, nadziei, przyjaźni, wdzięczności, współczuciu, nauce, życzliwości, akceptacji, godności, pokoju, odpoczynku, poczuciu humoru i patriotyzmie.

Wczytując się w racjonalność każdej z wymienionej sfer aksjologii zorientowanej na ontologię personalistyczną, godne zauważenia jest stwierdzenie z Tischnerowskiej filozofii o świecie wartości: „Wartości nie leją się na nas z góry, jak woda z flaszki. One także wymagają od nas wyboru. Życie podsuwa pewne wartości, ale od człowieka zależy, czy będzie je pielęgnował” (Tischner, 1999, s. 78).

O ile w warstwie edukacji encyklopedycznej dotyczącej świata wartości nie ma większych problemów, o tyle w warstwie wychowawczej nasuwają się trudności, wynikające z przekazywania tychże wartości. Warto w tym miejscu przywołać stanowisko Krystyny Chałas:

W pracy pedagogicznej urzeczywistnienie/urealnienie przymiotów nabiera specyficznego charakteru. Wyraża się on w dawaniu świadectwa w życiu indywidualnym i społecznym – w różnych jego przestrzeniach; w budowaniu rodziny i pracy zawodowej, pełnionej funkcji społecznej, działalności w organizacjach społecznych.

Pierwszym zadaniem nauczyciela jest podjęcie edukacji aksjologicznej w zakresie przymiotów osoby ludzkiej. Chodzi głównie o zdobycie wiedzy na temat:

- godności człowieka w tym godności osobowej, osobowościowej, osobistej, zawodowej,
- rozumności – mądrości,
- wolności, w tym wolność do... i wolność od... w perspektywie dobra,
- odpowiedzialności, w tym odpowiedzialność za... i przed...,
- zdolności do miłości, integralnie związanej z odpowiedzialnością,
- zdolności do twórczości,
- zdolności do transcendencji (Chałas, 2020, s. 49).

Patrząc przez pryzmat przytoczonych myśli, recenzowana książka nie tylko wpływa z korczakowskiej triady: dziecko – podmiotowość – dialog, ale jest integralna z etosem autorytetu piszącego o wartościach, żyjącego nimi oraz przekazującego je z dynamizmem wiarygodności. W każdej swej części zawiera opis sposobów i form życia w przestrzeni dnia powszedniego, w zakresie postaw aksjologicznych o podłożu dialogicznym.

Książka *Opowieści o tym, co w życiu ważne*, jest osobliwym dialogiem rodzeństwa. Julka i Miłosz opowiadają o swoich codziennych doświadczeniach rodzinnych, szkolnych, koleżeńskich. Czasami się sprzeczą, czasami sobie pomagają, dzielą się spostrzeżeniami, z uwagą wsłuchują

ją się w niektóre opowieści dorosłych. Tłumaczą trudne słowa [...]. Te pojęcia wyprowadzają z konkretnych sytuacji, dokumentują je różnymi zdarzeniami i – co najważniejsze – własnymi refleksjami (Smolińska-Theiss, 2022).

Należy tutaj dodać, że mądrość dialogu między rodzeństwem, podmioty tegoż dialogu scala rodzicielska obecność autora, tutaj występującego w roli ojca. Owocem wyjątkowej rodzinnej atmosfery dialogiczności na zakończenie każdej przytaczanej historii jest autorska koncepcja definicji wartości i jej praktycznego zastosowania, będącej naukowym meritum opowiadania. *Teoria i praxis* tworzą tutaj specyficzny dualizm gwarantujący, że pojęcie dialogu nie jest tylko terminem encyklopedycznym, ale jest tlenem wartościowego życia jednostek i społeczeństw. Każda z definicji jest usytuowana w panoramie spojrzeń innych ludzi żyjących wartościami. Na przykład: na zakończenie historii o patriotyzmie, pojawia się taka autorska definicja Michalaka:

Patriotyzm to miłość do własnej ojczyzny, przywiązanie do niej i ludzi w niej mieszkających. Dawniej, kiedy wolność Polski była zagrożona, w czasach wojen, patrioci gotowi byli oddać życie za ojczyznę. Dziś na szczęście nie ma takiej potrzeby. W czasach pokoju patrioci m.in. uczestniczą w obchodach świąt narodowych, dbają o okolicę, uczestniczą w ogólnopolskich akcjach. Poprawnie mówią i piszą w języku ojczystym, uczestniczą w wyborach (Michalak, 2022a, s. 87).

Historyczne osadzenie definicji jest jej wyjątkowym atutem poznawczym. I tutaj autor podaje myśli definicyjne Stefana Packa: „Ojczyzna to nie kraj, w którym mieszkasz, ale kraj, którego potrzebujesz i który potrzebuje ciebie” oraz Korczaka: „Nie dajemy [wam] Ojczyzny, bo ją odnaleźć musicie własną pracą serca i myśli” (tamże).

Na uwagę zasługują również inne definicje autora, jakimi tłumaczy świat młodszemu i starszemu czytelnikowi. Warto je przytoczyć w całości, gdyż Michalak nazwał je na nowo, nadał współczesnego znaczenia i zrozumiałego dla każdego odbiorcy wartościom, o których dłuższe i krótsze rozprawy pisano od zarania dziejów. I tak opowieść o miłości kończy się informacją definicyjną, że:

Każdy człowiek ma prawo do miłości, chce być kochany i czuć się bezpieczne. Kiedy kochamy – jesteśmy w stanie wiele poświęcić dla drugiej osoby. Jest miłość rodzinna (rodziców do dziecka i dziecka do rodziców, miłość pomiędzy rodzeństwem czy krewnymi), miłość do ojczyzny (patriotyzm). Jest też miłość platoniczna (bezinteresowne duchowe uczucie) i miłość przyjacielska (wolna od pożądania) czy zmysłowa i gwałtowna miłość romantyczna (Michalak, 2022a, s. 9).

Dla wzmocnienia swojego przekazu autor przypomina również słowa wielkich autorytetów, m.in. Mahatmy Ghandiego: „Gdzie jest miłość, tam jest życie” i Józefa Tischnera: „Miłość sama w sobie jest nie do pojęcia, ale dzięki miłości możemy pojąć wszystko”. Uroku całości dodaje przytoczony z książki Alana Alexandra

Milne'a dialog między Prosiaczkiem a Kubusiem Puchatkiem: „– Kubusiu, jak się pisze MIŁOŚĆ? – Prosiaczku, MIŁOŚĆ się nie pisze, MIŁOŚĆ się czuje” (tamże).

Autor *Opowieści...* dokonuje również próby zdefiniowania na pozór tak bliskich sobie wartości, jak tolerancja i akceptacja, gdzie tolerancję określa jako zgodę „na różnorodność ludzi i świata. Ludzie są sobie równi, ale są też cudownie różnorodni. Gdybyśmy wszyscy byli tacy sami, byłoby nudno. I nie potrzebowalibyśmy siebie wzajemnie” (Michalak, 2022a, s. 13), zaś akceptację nazywa inaczej aprobatą i tłumaczy, że jest to:

[...] wyrażenie na coś zgody, pogodzenie się z czymś, uznanie czyjegoś zdania [...]. Akceptować możemy innych ludzi, ale również samego siebie. Jak powiedzieć, że wyraża się aprobatę? Na przykład: jestem za tym, biorę twoją stronę, stoję za tobą murem, popieram cię, daję ci wolną rękę, zgadzam się z tobą, jestem po twojej stronie (Michalak, 2022a, s. 67).

Idąc drogą korczakowską, autor nie mógł pominąć szacunku jako wartości i jako prawa do niego dziecka. To zagadnienie Korczak podjął w 1928 r. w jednym z najważniejszych swoich utworów *Prawo dziecka do szacunku* (Korczak, 2012). Był wtedy już dojrzałym człowiekiem, miał prawie 50 lat (akurat tyle, co autor *Opowieści o tym, co w życiu ważne* w chwili ich napisania), doświadczonym (za sobą miał 16 lat kierowania Domem Sierot na Krochmalnej) i mającym pedagogiczną refleksję. *Prawo dziecka do szacunku* traktuje się dzisiaj jako pedagogiczny manifest, credo Starego Doktora (Michalak, 2012, s. 5). Korczak pisał prowokacyjnie, że „od zarania wzrastamy w poczuciu, że większe – ważniejsze od małego” (Korczak, 2012, s. 7) i apelował: „Szacunku, jeśli nie pokory, dla białego, jasnego, niepokalanego, świętego dziecięctwa” (Korczak, 2012, s. 44). Michalak, przywołując oczywiście słowa Korczaka, napisał:

Dziecko ma prawo być sobą. Ma prawo do popełniania błędów. Ma prawo do posiadania własnego zdania. Ma prawo do szacunku”. Definiuje ów szacunek jako „sposób, w jaki powinniśmy traktować innych i siebie. Traktować kogoś z szacunkiem to być dla kogoś dobrym, liczyć się z jego zdaniem, traktować go poważnie. Nie traktujemy kogoś z szacunkiem, jeśli przezywamy go czy obgadujemy, odchodzimy, kiedy do nas mówi, niszczymy jego własność lub zaglądamy do jego telefonu bez pozwolenia albo nie dotrzymujemy słowa” (Michalak, 2022a, s. 23).

Autor *Opowieści...* definiuje również pojęcie wolności i pokoju. Wolność określa jako:

[...] sytuację, w której możemy robić to, co chcemy, możemy się na coś zgodzić albo odmówić i nikt do niczego nas nie zmusza. Nie wszyscy ludzie mają szczęście żyć w wolnym kraju. Nie we wszystkich państwach można też pisać i mówić, co się każdemu podoba. Władza w niektórych państwach niestety narzuca, co trzeba mówić, myśleć, w co wierzyć (Michalak, 2022a, s. 28).

Pokój według stworzonej przez niego definicji to:

[...] inaczej spokój – wewnętrzna równowaga wynikająca z braku trosk i problemów. Pokój to także pojęcie odnoszące się do relacji między państwami – to rozejm, brak wojny między nimi, brak przemocy i działań zbrojnych. Ruchem, który potępia wojny i dąży do utrzymania pokoju na świecie, jest pacyfizm (Michalak, 2022a, s. 75).

O ten pokój i spokój dla dzieci upominał się niegdyś Korczak, upominają się obrońcy praw dziecka na całym świecie, a wśród nich należy wymienić niewielką liczebnie, ale wielką moralnie grupę Dam i Kawalerów Orderu Uśmiechu, m.in. Nelsona Mandelę, Dalajlamę XIV, papieży: Jana Pawła II i Franciszka, królową Szwecji Sylwię, Irenę Sendlerową, Marię Łopatkową, Martę Santos Pais, Astrid Lindgren, Thomasa Hammarberga. W opowiadaniu o pokoju Michalak wspomina Aleppo w Syrii i chłopca – Ahmada, któremu przyrzekł, że nie pozwoli światu zapomnieć o masakrze wojny w jego kraju. Ten temat jest przedmiotem licznych prac naukowych i wystąpień publicznych, podczas których autor *Opowieści...* przywołuje słowa Ireny Sendlerowej: „A co na to świat? Potężne mocarstwa? Świat milczał! A milczenie czasem znaczy przyzwolenie na to, co się dzieje” (za: Mieszkowska, 2005, s. 144). *Opowieści o tym, co w życiu ważne* wprowadzają czytelnika, przez rodzeństwo Julkę i Miłosza, w świat ciekawy i nacechowany szacunkiem człowieka wobec człowieka, wyzwań i nadziei. Julka i Miłosz, alter ego prawdziwych dzieci autora książki, rozmawiają ze sobą, swoimi rodzicami i przyjaciółmi o wszystkim. O rzeczach wydawałoby się mało ważnych i tych bardzo poważnych, o sytuacjach wesołych czy wręcz zabawnych, jak i o zagadnieniach, które nie są łatwe do zrozumienia, ale oni chcieliby jednak je pojąć, nazwać i zrozumieć. Autor umiejętnie prowadzi swoją opowieść, czym skutecznie pobudza ciekawość świata i drugiego człowieka w młodszym i starszym czytelniku. Swoją narracją, tym razem publicystyczną, kolejny już raz potwierdza i wzmacnia „mądrość przesłania Janusza Korczaka, który na wiele sposobów dowodził, że nie tylko dorosły uczy dziecko bądź uczy się z dzieckiem, lecz także dorosły uczy się od dziecka, a dziecko uczy dorosłego” (Michalak, 2020, s. 320). Autor w swoich opowieściach pokazuje sytuację dziecka tu i teraz, nie przesładza i nie dramatyzuje, raczej stara się objaśnić, w jak najbardziej zrozumiały sposób, otaczającą nas rzeczywistość i wskazać, że nie ma sytuacji bez wyjścia, że każdy problem jest do rozwiązania. Wskazuje drogę do rozwiązania trudności życia codziennego, to życie zgodne z systemem wartości, nazwanych i pokazanych.

Na wagę podmiotowego dialogu dorosłych z dziećmi obok Korczaka, który pisał „Jesteśmy znacznie doświadczeńsi od dzieci – wiemy bardzo wiele, czego dzieci nie wiedzą, ale co myślą i czują dzieci, one lepiej od nas wiedzą” (Tarnowski, 1990, s. 73), wskazywał Janusz Tarnowski, pytając, „czego dorośli mogą i powinni dowiadywać się od dzieci” (tamże) i odpowiadając: „Przed wszystkim konkretnie-

go zastosowania praw ogólnych w życiu” (tamże). Korczak wyraźnie wskazywał, że czym innym jest mówić do dziecka, zupełnie zaś inną rzeczą mówić (rozmawiać) z dzieckiem. Napisał o tym w dziele *Jak kochać dziecko?* w części poświęconej koloniom letnim:

[...] podczas pogadanki w lesie po raz pierwszy mówiłem nie do dzieci, a z dziećmi, mówiłem nie o tym, czym chcę, aby były, ale czym one chcą i mogą być. Może wówczas po raz pierwszy przekonałem się, że od dzieci można się wiele nauczyć, że i one stawiają i mają prawo stawiać swe żądania, warunki, czynić zastrzeżenia (Korczak, 2013, s. 11).

Doktor Michalak wskazuje, że „podmiotowość dziecięca stanowi fundament przesłania korczakowskiego” (2013, s. 300) i że „Korczak był przekonany, iż dorosły od dziecka jest w stanie się wiele nauczyć, musi jednak chcieć i być gotów” (Michalak, 2022b, s. 215).

Wnioski imperatywne

Publikacja opatrzona jest tymi polami poznawczo-badawczymi, które bez wątpienia nie tylko wpisują się w aksjosferę korczakowską, ale wnoszą nową usystematyzowaną wiedzę dla rozwoju pedagogii korczakowskiej. Punktem wyjścia jest dziecko, jego podmiotowość integralna z pełnią bycia człowiekiem. Aksjosfera korczakowska w książce *Opowieści, o tym, co w życiu ważne* zawiera w sobie także elementy szacunku do świata zwierząt, świata otaczającego człowieka, w którym jest on „mikrokosmosem”. Publikacja ta jest zdynamizowanym (niebezdusznym) materiałem dla wychowawczych i dydaktycznych napełnionych mądrością poczynań „niezostawiania świata takim, jaki jest”. Uniwersalność języka sprawia, że niesie ona nie tylko aksjologiczne sfery dla dzieci, ale także dla młodzieży i dorosłych. Jest to język pięknej polszczyzny oraz aksjologicznego dialogu, ponieważ w dialogu niezbędna jest wychowawcza wyobraźnia, „która mogłaby wychowawcy odpowiedzieć, czy mógłby, czy chciałby być na miejscu dziecka, właśnie w tej relacji, jaka ma miejsce między nimi – tu i teraz” (Solak, 2012, s. 61).

Analiza książki – dzieła o wartościach, dla wartości i poprzez wartości kończy myśl: „Warto być przyzwoitym zawsze, nawet kiedy się to nie opłaca. I że przyzwoici ludzie nie biją dzieci” (Michalak, 2022a, s. 87). I tutaj stawiam tezę wysnutą z publikacji: człowiek przyzwoity nie odziera dzieci z piękną godności, ale je ubogaca i uszlachetnia przez perły wartości ukazanych w publikacji, perły, które domagają się od autora, by je nadal odnajdywał i ukazywał światu, dla piękna człowieka i ładu społecznego.

Czy to przypadek (każdy interpretuje według swego punktu widzenia), że książka *Opowieści o tym, co w życiu ważne* wydana została w Wydawnictwie IBIS?

W języku łacińskim *ibis* znaczy „pójdiesz”. Słowo „pójdiesz” w konstelacji nazwicznej Wydawnictwa IBIS zawiera w sobie imperatyw: pójdź, weź, czytaj, analizuj, dialoguj i aplikuj. Okazuje się, że nawet nazwa wydawnictwa zawiera w sobie pewnego rodzaju wartość, która owocuje wartościową książką.

References

- Bińczycka, J. (2009). *Spotkanie z Korczakiem*. Olsztyn: Wydawnictwo Olsztyńska Szkoła Wyższa im. Józefa Rusieckiego.
- Chalas, K. (2019). Rola osób dorosłych/wychowawców w rozwijaniu inteligencji moralnej dzieci i młodzieży. *Edukacja Zawodowa i Ustawiczna*, 53, 53–66.
- Korczak, J. (2012). *Prawo dziecka do szacunku*. Warszawa: Rzecznik Praw Dziecka.
- Korczak, J. (2013). *Jak kochać dziecko. Internat. Kolonie letnie. Dom Sierot*. Warszawa: Rzecznik Praw Dziecka.
- Kowalczyk, S. (2006). *Człowiek w poszukiwaniu wartości: elementy aksjologii personalistycznej*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Michalak, M. (2012). Słowo wstępne. W: J. Korczak, *Prawo dziecka do szacunku*. Warszawa: Rzecznik Praw Dziecka.
- Michalak, M. (2013). Podmiotowe traktowanie dziecka. W: E. J. Kryńska, A. Suplicka, U. Wróblewska (red.), *Dziecko w historii – wątek korczakowski*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersyteckie TRANS HUMANA.
- Michalak, M. (2020). *Order Uśmiechu – wspólny świat dzieci i dorosłych*. Warszawa: Międzynarodowa Kapituła Orderu Uśmiechu.
- Michalak, M. (2022a). *Opowieści o tym, co w życiu ważne*. Warszawa: Wydawnictwo IBIS.
- Michalak, M. (2022). *Dziecko i dorosły – siła wzajemnych relacji w perspektywie idei Janusza Korczaka i Marii Łopatkowej*. W: E. Lewandowska-Tarasiuk, J. Łaszczczyk, B. Śliwerski (red.), *Pedagogika homo amans. Inspiracje. Modele. Perspektywy* (s. 205–235). Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Mieszkowska, A. (2009). *Dzieci Ireny Sendlerowej*. Warszawa: Wydawnictwo Literackie MUZA SA.
- Mieszkowska, A. (2005). *Matka dzieci holocaustu. Historia Ireny Sendlerowej*. Warszawa: Wydawnictwo Literackie MUZA SA.
- Smolińska-Theiss, B. (2013). *Korczakowskie narracje pedagogiczne*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Solak, A. (2012). Dzielienie odpowiedzialności w procesie wychowania. W: J. Siewiora (red.), *Aksjologiczne wymiary wychowania. Ujęcie interdyscyplinarne*. Tarnów: Wydawnictwo Biblos.
- Śliwerski, B. (2019). *Pedagogika Janusza Korczaka*. W: Z. Kwieciński, B. Śliwerski (red.), *Pedagogika. Podręcznik akademicki* (s. 735–747). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Tarnowski, J. (1990). *Janusz Korczak dzisiaj*. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
- Tischner, J. (2002). *Przekonać Pana Boga*. Kraków: ZNAK.
- Lewandowska-Tarasiuk, E., Łaszczczyk, J., Śliwerski, B. (red.) (2022). *Pedagogika homo amans. Inspiracje. Modele. Perspektywy*. Warszawa: Wydawnictwo Difin.